

[Ministeren for Grønland.]

Jeg er ganske enig i de synspunkter, der er kommet til udtryk i betænkningen, og vil også drage omsorg for, at der til sin tid gives den fornødne instruks herom, allerede af den grund, at enhver form for tomgang, når det drejer sig om at udnytte lokaler, som det siges, til „passende“ foranstaltninger ud over dem, der er nævnt i lovforslaget, vil være meningsløs. At egentligt klubarbejde vil være det primære, står klart; men dernæst bør der formentlig, som det har været nævnt i udvalget, gives et fortrin til andet supplerende oplysningsarbejde, oplysningsarbejde, der sigter på en videregående erhvervsuddannelse; det vil jo i givet fald også aflaste de specielt indrettede kursuslokaler til dette særlige formål. Men herom skal der som sagt blive givet den fornødne instruks.

Jeg tror, at hr. Knud Hertling med sin omtale af § 9 har peget på et problem, der nok kan gøre krav på overvejelse. Når det tilskud, landsrådet kan yde efter § 9, stk. 1, er maksimeret, kan det ikke have været hensigten dermed, at statens refusion kun skal ydes, hvis det maksimerede landsrådstilskud, d. v. s. de fulde 75 pct., stilles til rådighed; men på den anden side mener jeg, at statsrefusion efter stk. 2 fortsat skal styres af det faktiske tilskud fra landsrådet. Jeg er imidlertid, som det blev ønsket, parat til at se på dette forud for tredje behandling. Jeg mener ikke, at § 9, stk. 1, om uænders-anlæg kan give anledning til nogen tvivl, men også det kan vi naturligvis prøve at få afklaret, hvis det skønnes nødvendigt.

Derimod vil jeg være meget betænkelig ved at gå ind på den tanke, som hr. Rosing har givet udtryk for ved i forslagets kapitel II at foreslå indført en, lad mig kalde det neutralitetsbestemmelse, hvorefter der ikke skal kunne drives agitation for politiske og religiøse retninger, som det siges i § 2, punkt 2. Udvalget har jo netop, som allerede nævnt, i sin betænkning peget på, at man bør have en fuld udnyttelsesgrad af de lokaler, der her kan komme på tale. Man må forudse, som også hr. Rosing antydede, at den kommende tids udvikling på Grønland vil medføre, at der opstår forskellige interesseorganisationer også med en politisk idé, og det kan ikke være i overensstemmelse

med en demokratisk tankegang at udelukke sådanne organisationer fra, hvis der i øvrigt er plads og mulighed derfor, at få husly, uden at man skal blande sig i deres interne arbejde. Jeg vil også gerne sige, at så vidtgående som neutralitetsbestemmelsen er udformet i kapitel I — den skal i øvrigt ses i lyset af, at der til det arbejde, der er omhandlet i kapitel I, kan ydes tilskud til driften af det lokale arbejde — vil konsekvensen være den, at man kan yde husly f. eks. til visse afholdsforeninger, mens man for at være helt konsekvent i så fald skulle udelukke Blå Kors, der er en kristelig afholdsbevægelse. Man skulle sige ja til spejderbevægelsen, sige nej til KFUMs ungdomsarbejde, og jeg tør slet ikke tænke på konsekvenserne, hvis man skulle diskriminere politiske organisationer, hvis sådanne skulle komme på tale. Derfor vil jeg gerne henstille til fornyet overvejelse for hr. Rosing, at han frafalder det ønske, han her har givet udtryk for.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-14, ændringsforslaget om indsættelse af en ny paragraf og § 15 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om leje.

(Lovforslaget (nr. 176) findes i tillæg A, sp. 2289; fremsættelsen i tidenden sp. 5221).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den sidst på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om midlertidig regulering af boligforholdene.

(Lovforslaget (nr. 177) findes i tillæg A, sp. 2341, fremsættelsen i tidenden sp. 5221).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Axel Ivan Pedersen: Det må erkendes, at der, siden boligforliget blev indgået, har været lagt et kolossalt arbejdspress på boligministeren og hans embedsmænd, og det må siges, at der er gjort et dygtigt stykke arbejde ved at omsætte de mange af boligforligets aftaler i konkrete paragraffer i de konkrete lovforslag, som man indtil nu er nået frem til. Og så er vi jo, det må også erkendes, endnu ikke ved vejs ende. Et af de mest betydende lovforslag, nemlig forslaget om boligsikringsordningen, må vi vente på endnu et stykke tid.

De to forslag til lejelove, som vi nu behandler, en permanent lejelov og en lov om midlertidig regulering af boligforholdene, forekommer at være en meget praktisk løsning på en af boligforligets aftaler. Det må i særdeleshed være hensigtsmæssigt, at de ekstraordinære bestemmelser, der spiller en væsentlig rolle i bestræbelserne for, at normaliseringsprocessen kan foregå efter de opstillede retningslinjer, er samlet i en særskilt lovgivning af midlertidig karakter, så meget desto mere som de kun skal være gældende i en del af landet, da der findes områder, hvor der er et såkaldt frit boligmarked, mens den almindelige lejelov til afløsning af den nugældende, som udløber med udgangen af marts måned, må gælde for landet som helhed. Det ville være overordentlig besværligt at indpasse de ekstraordinære midlertidige bestemmelser i den permanente lov, og det ville også gøre den endnu mere uoverskuelig. Den måde, hvorpå man i boligministeriet har grebet sagen an, er prisværdig, og da selve lejelovsforslaget også er mere overskueligt end den nugældende lov, tror jeg, det også i befolkningen vil blive modtaget med tilfredshed, at der er foretaget denne deling. Når man så hertil kan føje, at de to lovforslag, så vidt man i den korte tid, der har været til rådighed, kan konstatere, er udarbejdet med alt muligt hensyn til de langvarige forhandlinger i lejelovsudvalgets ordførerudvalg og aftalerne i boligforliget, er der grund til at takke boligministeren og hans embedsmænd for et dygtigt udført arbejde.

Sådan set forekommer lovforslagene at være af en sådan kvalitet, at de umiddelbart skulle kunne ophøjes til lov, inden folke-

tinget tager sommerferie, men på den anden side ville en sådan fremgangsmåde vel ikke helt kunne anses som forsvarlig, så meget mindre som en gennemgang af lovforslagene i et udvalg vil give mulighed for nærmere og nødvendig drøftelse af forskellige detaljer. Det vil heller ikke være korrekt ikke at give interesseorganisationerne — og hermed mener jeg lejerforeningerne og grundejerforeningerne — lejlighed og rimelig anledning til en grundig gennemgang af forslagene og til eventuelt over for et folketingsudvalg at fremsætte deres synspunkter. Da den midlertidige lov ikke skal træde i kraft før 1. januar og den faste lejelov først til 1. april 1967, vil der være god lejlighed til en grundig gennemgang af lovforslagene, hvortil kommer, at det vil være overordentlig værdifuldt, om boligsikringsordningen kunne gennemføres sammen med disse to lovforslag.

Under hensyn hertil og til, at en gennemførelse ved folketingsårets begyndelse giver anledning til principielle synspunkter, som jeg ikke skal trætte tinget med i dag, og under hensyn til den klare og overskuelige redegørelse, som boligministeren gav i sin fremsættelsestale, skal jeg undlade at gøre flere betragtninger ved denne lejlighed. Vi er i socialdemokratiet velvilligt indstillet over for de to lovforslags indhold, men mener, at de er så nært knyttet til hinanden, at de bør gennemføres samtidigt, og det er vi også indstillet på, ligesom vi er indstillet på også at bruge en del af tiden i sommerens løb til udvalgsarbejde.

Guldborg: Jeg kan på flere punkter følge den måde at behandle denne sag på, som hr. Axel Ivan Pedersen allerede har gjort.

Også jeg vil begynde med at give udtryk for, at de to lovforslag, der her er fremsat, er et omhyggeligt og grundigt forberedt arbejde. Jeg vil endvidere gerne sige, at jeg har gjort mit bedste for ved gennemgangen af dem at sammenholde dem med vore aftaler i forbindelse med boligforliget, og at det i hvert fald ikke umiddelbart har været muligt for mig at finde frem til, at der skulle være stillet forslag om ting, der ikke stemte hermed, eller at ting skulle være glemt eller udgået, og i det hele taget vil jeg gerne sige, at jeg synes ligesom hr. Axel Ivan Pedersen, at man må

[Guldberg.]

udtale sin beundring for det meget store saglige arbejde, der er lagt i disse to lovforslag.

Det er klart, at de hænger sammen, og jeg vil også gerne udtrykke tilfredshed med, at man, selv om de hænger meget sammen, alligevel har valgt at lave to forslag. Det må være en fordel helt igennem, at de lejelovsbestemmelser, som vil kunne gælde i hele landet, og som vi betragter som permanente i den forstand, at de ikke har noget at gøre med den specielle huslejesituation, er lagt nogenlunde fast, og at de midlertidige bestemmelser, hvoraf mange jo er ting, som vi alle sammen håber man efterhånden vil kunne komme af med, er i en særlig lov.

Netop under hensyn til denne bedømmelse af de to lovforslag og det forarbejde, der ligger bag ved dem, vil jeg gerne for vor vedkommende give udtryk for, at vi meget gerne vil medvirke til en hurtig behandling af lovforslagene. Naturligvis er det rigtigt, som hr. Axel Ivan Pedersen var inde på, at der er mange ting i lovforslagene, som interesserer mange kredse i befolkningen, men går man dem igennem, og sammenholder man dem dels med boligforliget og dels med de bestemmelser, som allerede er gældende og derfor er bekendte, og hvis virkninger er bekendte for befolkningen og de to grupper, man kan sige det særlig interesserer, er det jo alligevel på begrænsede områder, de store afvigelser ligger. Ud fra dette synspunkt og også ud fra det synspunkt, at lejeloven og også de midlertidige bestemmelser og de regler, der her er tale om, er af betydning for mange, tror jeg, det vil være af stor interesse for mange mennesker her i landet, at man så snart som muligt får en afklaring og gennem lovenes gennemførelse bliver klar over, hvad det er for regler, man kommer til at leve under indtil videre.

Dette er altså grunden til, at vi gerne fra vor side vil give tilsagn om — at medvirke til — og vi mener, det er muligt at gøre dette arbejde færdigt på denne side af sommerferien. Vi synes, at der kan opnås mange fordele derved. Det er klart, at der må gives den tid, der skal til, for at de grupper, der er særlig interesseret, får lejlighed til at drøfte spørgsmålene, men vi har på den anden side den opfattelse, at forarbejdet er så grundigt og overensstemmelserne så gode,

at det skulle være muligt at tage det hensyn at få lovforslagene igennem, hvis vi ellers kan enes om dem.

Derfor skal jeg også i dag indskrænke mig til nogle enkelte bemærkninger om nogle specielle ting, som er, skal vi sige nye både i forhold til boligforliget og i forhold til den gældende lovgivning, spørgsmål, som jeg i hvert fald gerne vil have nævnt, og som vi jo nok kan komme tilbage til.

Den ene ting — og det er egentlig den eneste bemærkning, jeg har til det første lovforslag, den permanente lov, forslag til lov om leje — er en betragtning med hensyn til § 32, stk. 3. om fastsættelse af en konto for indvendig vedligeholdelse. Det er klart, at man, ganske som boligministeren også selv har gjort det, sammenholder disse bestemmelser med reglerne for den udvendige vedligeholdelse. Det kan se meget rigtigt ud — og jeg er ganske enig i — at man under de særlige husleje- og boligforhold, vi har, sikrer sig gennem en vedligeholdelseskonto, og jeg kan heller ikke se noget særlig forkert i, at man som udgangspunkt og indtil videre arbejder med procenter af den gældende leje.

Men jeg vil dog gerne bemærke, at hvis normaliseringen skrider frem, hvad vi jo alle håber, og man derved efterhånden kommer over i huslejer, der har et mere passende indbyrdes forhold, bliver det bestemt af helt andre ting, og så kan man godt komme ud for, at denne gennemsnitsbetragtning om procenter i virkeligheden kommer til at stå i et mærkeligt forhold til, hvad der faktisk er ønskeligt og nødvendigt. Det kan jo gå således, at disse hensættelser i virkeligheden giver for meget, men det kan i høj grad også gå sådan, at de giver for lidt. Det får mig altså til at bemærke, at jeg, samtidig med at jeg er tilhænger af systemet, så længe det er nødvendigt, alligevel gerne vil sætte et spørgsmålstegn ved, hvorvidt en sådan bestemmelse egentlig hører hjemme i den permanente lovgivning, og om den egentlig ikke mere rigtigt burde ses i sammenhæng med de midlertidige bestemmelser.

Jeg vil gerne også komme med en enkelt bemærkning om § 15 i lovforslaget om den midlertidige regulering, også vedrørende disse hensættelser. Jeg ved ikke, om jeg har forstået det helt rigtigt, men så vidt jeg har kunnet regne det ud, er det, man forsøger at ramme med bestemmelserne i § 15 og

[Guldberg.]

§ 16 og de bemærkninger, der er givet dertil, som boligforliget forudsætter at komme frem til, en vedligeholdelseshensættelse svarende til de 25 pct., vi har talt om, når det hele bliver regnet sammen. Så vidt jeg har kunnet se, kommer man vist imidlertid på den måde, det er regnet ud på, ud for, at de beløb, der går til vedligeholdelsen, kan blive mindre, hvor huslejeforhøjelsen er stor i forhold til den gældende leje, og større, hvor den er lille i forhold til den gældende leje. Det kan der måske være et og andet der taler for. Jeg har meget svært ved på stedet at komme med et klogt forslag med hensyn til, hvordan man skulle forsøge at ramme nærmere. Men jeg vil dog gerne gøre opmærksom på, som ministeren også ved fra mange af vore drøftelser, at hele dette problem uundgåeligt kommer til at skulle ses noget i sammenhæng med saneringsproblemet, når vi kommer til de gamle lejligheder og vedligeholdelseskontoen. I princippet må vi vel forsøge at ramme de 25 pct., vi har aftalt, og det er muligt, at man kan ramme dem med disse bestemmelser; men umiddelbart ville jeg være betænkelig ved en regel, som næsten automatisk gav for lidt ved de store forhøjelser og for meget ved de små.

Så har jeg en enkelt bemærkning om det nye i lovforslaget om midlertidig regulering, nemlig straffebestemmelserne. Vi fra vor side er med den erfaring, man nu har fra de værst ramte områder af landet, enige i, at det er rimeligt og rigtigt, at man skærper både kontrollen og risikoen for at overtræde husleje Lovgivningen. Der har desværre været adskillige eksempler, hvor man har måttet erkende at der godt kunne have været brug for det. Men jeg kan ikke lade være med uanset denne principielle tilslutning at gøre opmærksom på, at når vi nu skal udforme disse bestemmelser og ikke mindst sikre os deres rette anvendelse i praksis — det vil jo nok blive domstolene, der kommer til at bestemme det, men nogen indflydelse har vi vel på det, alt efter hvordan vi formulerer dem — skal man på den anden side gøre sig klart, at der er meget store forskelle inden for den kategori af mennesker, vi her klassificerer som udlejere.

Der er meget stor forskel på, om det drejer sig om den mere erhvervsmæssige,

mere systematiske virksomhed som ejer af en eller flere ejendomme og udlejer i større stil, og så det lidt mere tilfældige; man må jo ikke glemme, at der mange steder i landet sidder folk med meget små indtægter, f. eks. pensionister, der er udlejere og har meget få lejemaal. Jeg kan ikke lade være med at sige, at ihvorvel disse bestemmelser kan være rimelige og naturlige over for det mere erhvervsmæssige og systematiske, kunne man nok blive en lille smule ængstelig med hensyn til, i hvor høj grad man kan komme til næsten at kriminalisere selve dette at være udlejer i al almindelighed — det kan godt efterhånden blive et farligt erhverv.

Jeg har ikke tilstrækkeligt overblik over det — det kan være, boligministeren kan svare på det, eller det er måske lige så meget et spørgsmål til justitsministeren — men for mig er det i høj grad et spørgsmål, i hvilket omfang almindelige strafferetlige synspunkter om hensigt og skyld kan give domstolene tilstrækkeligt spillerum, og hvad vi selv kan gøre for at sørge for, at der er et tilstrækkeligt spillerum til at afgøre sådanne sager individuelt, som det jo skal være. Det vil jeg gerne have lejlighed til at drøfte lidt nærmere.

Må jeg i den forbindelse komme med en enkelt, måske lidt pudsig bemærkning: i § 18, stk. 2, i samme lovforslag omtaler man finansieringen, og det er i bemærkningerne fremhævet, at man i høj grad vil stramme bestemmelserne, hvorved man også sigter mod de bagmænd, som finansierer. Det er også naturligt, ikke mindst med de erfaringer, man har gjort, men på den anden side er der også noget, der hedder kreditinstitutioner, og det vil ofte være dem, der er de finansielle bagmænd. Derfor kan man vel spørge, om man ikke skal være en lille smule forsigtig med at lave en lovgivning, der giver dem en meget betydeligt udvidet tilsynspligt med hensyn til, hvad der egentlig foregår med deres lån. Jeg ved ikke, om det er meningen; men det er i hvert fald noget, jeg ikke kunne lade være at lægge mærke til.

Til slut skal jeg komme med nogle få bemærkninger vedrørende kap. III i lovforslaget om den midlertidige regulering, som drejer sig om udlejning af enkelte værelser. Jeg kan give tilslutning til, at vi også får inddraget udlejning til beboelse af enkelte

[Guldborg.]

værelser under systemet. Når man gør det, skal man selvfølgelig gøre det med den bløde hånd — jeg tror, boligministeren er enig heri — ikke så meget af hensyn til spørgsmålet om, hvordan man kan ramme misbrug, men fordi de synspunkter, jeg gjorde gældende om den store forskel på udlejere, jo bliver endnu stærkere, når der er tale om værelseudlejning. Der er vel en endnu større spændvidde fra den udpræget forretningsmæssige, professionelle udlejning i større stil til dette, at en familie i en kortere periode gerne vil have en indtægt ved at udleje et enkelt værelse af sin egen private bolig. Vi skulle jo også nødig begrænse interessen for på rimelige vilkår at få udlejet sådanne værelser, der i kortere eller længere perioder er i overskud.

Jeg er helt enig i, at man naturligvis ikke kan og ikke skal have lov til at benytte de muligheder for opsigelse, der naturligvis må være på dette område, som afpresning med hensyn til leje, men det kan man vel også sikre. Jeg vil gerne — også fordi det måske af bemærkningerne kunne se ud, som om der var lidt tvivl på dette punkt — understrege, at det må være helt klart, at grundsynspunktet med hensyn til opsigelsesretten i disse lejemaal må være, at der ikke kræves nogen egentlig motivering for opsigelsen. Den motivering, at man ikke kan sammen, at man ikke kan lide hinanden, er i og for sig tilstrækkelig. Det er imidlertid klart, at det ikke skal misbruges med hensyn til lejebestemmelsen, og det er vel også det, der er ministerens mening.

Alt i alt mener jeg, at de bestemmelser, der bliver gældende for enkeltværelser, så nær som overhovedet muligt bør følge de bestemmelser, der er gældende for tofamilieshusene. Jeg har endnu ikke haft tid til helt at gennemarbejde, hvor stor afstanden er, men jeg ville mene, at det var et godt grundlag.

I lovforslagets §§ 31-41 behandles reglerne om grundejerinstitutionen, eller hvad man nu skal kalde det. Jeg er også på dette punkt enig med ministeren i, at lovforslaget følger de aftaler, der er truffet. Også her må jeg komme med bemærkningen om den store forskel på udlejere. Jeg er helt tilfreds med, at man har åbnet muligheden for tofamilieshuse til at gå uden for dette, men mener, at

vi burde have lejlighed til med de interesse-rede kredse — jeg tænker her også på grundejerorganisationerne — at drøfte de nærmere interesser; man måtte have heri. Jeg er stadig interesseret i en vis hensyntagen til de i hvert fald uden for København mange små udlejere og synes, det må være vor opgave med denne lovgivning at sikre, at der ikke gennem disse bestemmelser frivilligt eller ufrivilligt kan ske noget, der alligevel kan komme til at virke som en diskrimination over for dem, der driver udlejning i mindre stil, og som ikke er medlemmer af de pågældende organisationer. Vi er jo ikke særlig begejstret for de former for organisationstvang, der kan dukke op rundt omkring, og som man måske somme tider selv ufrivilligt kan være medvirkende til.

Dette var de bemærkninger, som vi ville gøre på nuværende tidspunkt. Jeg vil slutte med at give min tilslutning til det, boligministeren selv slutter sin fremsættelsestale med. Der bedes om en hurtig og velvillig behandling. Det vil vi gerne give, ligesom vi, hvis der overhovedet er nogen mulighed for at få disse lovforslag igennem på denne side sommerferien, gerne vil medvirke hertil. Vi mener, det kan lade sig gøre, hvis vi kan arbejde videre på et dygtigt og velforberedt arbejde og i den ånd, hvori det hidtil har været behandlet.

Hastrup: Boligforliget blev jo indgået på et tidspunkt, hvor den parlamentariske praksis endnu ikke omfattede drøftelser af spørgsmålet om, at der, når en aftale er truffet, også skal træffes en aftale om, hvorvidt aftalen skal holdes. Sådanne drøftelser kom dengang slet ikke på tale, og der kan derfor ikke herske tvivl om, at boligforliget er indgået for at skulle holdes. Jeg vil også gerne sige, at intet under den hidtil forløbne del af arbejdet med at virkeliggøre forligets forskellige beslutninger tyder på, at forligspartierne skulle nære et ønske om at fravige denne forudsætning.

Byggerestriktionerne er blevet afviklet i overensstemmelse med forliget, og den aftalte rentesikringsordning er gennemført. Vurderingsloven, licitationsloven og loven om ejerlejligheder er ved at være færdige fra folketinget; disse tre lovforslag vil ligeledes blive gennemført præcis i overensstemmelse med forudsætningerne. Samtidig er der ved at

[Hastrup.]
blive truffet foranstaltninger til støtte for kommunernes byggemodningsopgaver gennem optagelse af lån til dette formål, og det er givet, at disse foranstaltninger vil blive fulgt op af andre beslutninger, som kan bidrage til at fremme udbuddet af egnede byggegrunde og dæmpe grundprisstigningerne.

Endvidere har vi fået forelagt de lovforslag, som i dag er til behandling. Også disse lovforslag er jo i overensstemmelse med forligsaftalen, og selv om de berører områder, der ikke er omtalt i forliget, sker dette efter min mening på en måde, der ikke strider mod forliget. Tværtimod må disse ting siges at ligge i en naturlig forlængelse heraf. Vi mangler endnu et lovforslag om de sociale boligsekskabers selvfinansiering, den såkaldte landsbyggefond, og lovforslaget om den aftalte boligsikringsordning, som hr. Axel Ivan Pedersen også nævnte. Der er dog ingen tvivl om, at begge disse lovforslag, der vil komme til at rumme varigt værdifulde sociale goder, imødeses med stor forventning og positiv forhandlingsvilje af forligspartierne.

Med de indtil nu gennemførte, fremsatte og bebudede lovforslag vil vilkårene for boligbyggeriet og boligmarkedet være fastlagt for en årrække. Fremtiden vil dermed være bundet med henblik på en bestemt kurs, som bedst kan karakteriseres på den måde, at der sigtes imod en tilstand, som både er liberal og social. Hensigten er at tilføre boligmarkedet de fordele og impulser, som er forbundet med stabile produktionsvilkår og en konkurrencebestemt markedsmekanisme og med boligens anerkendelse som et socialt nødvendighedsgode, som dårlige økonomiske forhold eller tyngende forsørgerbyrder ikke skal kunne afskære nogen fra at opnå.

At ændre denne nu valgte kurs vil være i højeste grad betænkeligt. Den ansete leder af et af vore store sociale boligforetagender, direktør Erling Knudsen, udtalte for nogle år siden, at han efterhånden var nået til den opfattelse, at det var mindre væsentligt, hvordan boliglovgivningen blev formuleret, når blot man kunne være sikret mod, at den bestandig blev udsat for nye ændringer. Dette var vel sat noget på spidsen og skulle vel heller ikke tages helt bogstaveligt,

navnlig ikke for så vidt angår den første del af betragtningen. Alligevel føler jeg mig overbevist om, at det er rigtigt, at der ikke er noget, som er mere påkrævet for boligmarkedet, byggemarkedet såvel som lejemarkedet, end arbejdsro, sikkerhed med hensyn til lovbestemmelsernes holdbarhed, tillid til fremtiden. Kun herved vil man kunne gøre os forhåbning om at kunne udnytte de muligheder, som utvivlsomt foreligger, for øget langtidspanlægning, industrialisering, rationalisering og dermed for at forbedre, øge og billiggøre produktionen. De mange ændringer af vilkårene, som boligområdet har været udsat for, har ikke været gavnlige.

For så vidt angår de foreliggende lovforslag, skal jeg ganske undlade at omtale bestemmelser, som mit parti anser for helt rigtigt udformet og ganske på linje med boligforliget, selv om disse bestemmelser måske nok tør betegnes som de væsentligste i lovforslagene. Jeg vil gerne dele mine bemærkninger i tre afsnit: først vedrørende de forhold, der er omtalt i boligforliget, og hvor jeg har nogle kommentarer til udformningen, dernæst vedrørende de forhold, som ikke er omtalt i forliget, men som er med i lovforslagene, og endelig nogle betragtninger over forhold, som hverken er omtalt i boligforliget eller med i lovforslagene.

Formuleringen af de bestemmelser, der er led i selve normaliseringen, findes jo navnlig i den midlertidige lejelov. Det har jo hele tiden været hensigten, at denne normalisering skulle foregå så smidigt, som det nu engang er muligt. Hertil hører, at markedet selv får bevægelsesfrihed til at tilpasse sig. Jeg erindrer om, at da man for nogle år siden i Vesttyskland gennemførte lovregler, som tillod en vis procentuel forhøjelse af den gældende leje, var der mange udlejere, som ikke udnyttede disse muligheder, fordi de forudså, at det tidspunkt snart kunne indtræffe, hvor lejligheder ikke længere var i sælgers, men, som vi ønsker, i købers eller lejers marked. Ved at gå mådeholdent til værks håbede udlejerne at sikre sig muligheden for at holde fast på deres lejere også under helt frie og normale markedsvilkår. Vi er jo indet på den samme betragtning herhjemme. Udlejerer kan forhøje lejen til vurderingsniveauet, men han skal ikke. Han kan helt undlade at foretage forhøjelse,

[Hastrup.]

hvis han finder, at dette alt taget i betragtning vil være det rigtigste. Men her er det, at man ligesom savner nogle bestemmelser, som tager dette forhold i betragtning. Hvis en udlejer foretrækker at gennemføre en mindre lejeforhøjelse end den, vurderingen åbner mulighed for, hvordan vil hans stilling så være? Betyder det, at han ikke senere kan ændret denne beslutning? Det er klart, at han ikke skal have mulighed for at gøre det med tilbagevirkende kraft over for lejeren, for så vidt angår den del af normaliseringsperioden, der er forløbet, og hvor han har valgt at opkræve en mindre lejeforhøjelse, end det var muligt for ham; men kan han for den resterende del af perioden også med virkning fremover gå op til vurderingsniveauet eller i nærheden af dette, naturligvis i overensstemmelse med det gradvise princip? Hvis bordet fanger for de udlejere, der foretrækker en lavere forhøjelse end muligt, er jeg bange for, at langt de fleste straks vil vælge at gå så højt op, som de nu engang kan, ud fra den betragtning, at ingen kender fremtiden; men dette vil næppe være ønskværdigt. For at smidiggøre reglerne og for at dæmpe lejeforhøjelserne vil det sikkert være gavnligt, hvis man fastslår, at den udlejer, som ikke straks går op, må have mulighed for at gøre det på et senere tidspunkt. Jeg tror, at dette vil give de bedste tilpasningsmuligheder og også sikre det lavest mulige lejeniveau fra starten og dermed i hele perioden.

Med hensyn til vedligeholdelsesbetingelserne fastholdes den hidtidige definition, hvorefter indvendig vedligeholdelse er at betragte som hvidtning, maling og tapetsering. Normaliseringsordningen forudsætter, at en betydelig del af normaliseringsforhøjelsen afsættes til vedligeholdelse, og lovforslaget går ud på, at en større del end hidtil af det samlede beløb skal reserveres for den udvendige vedligeholdelse. Jeg har beregnet, at for en lejlighed — det er ganske vist et ydertilfælde — hvor der i dag er tale om at afsætte 150 kr. til indvendig og 90 kr. til udvendig vedligeholdelse, kan der ved normaliseringsperiodens udløb blive tale om at afsætte 360 kr. til indvendig og ligeledes 360 kr. til udvendig vedligeholdelse. Det er ganske betragtelige beløb, som sikkert vil overbevise mange lejere om, at også deres

interesser er tilgodeset ved det, der her sker, navnlig når man tager i betragtning, at lovforslaget også rummer regler, som i vid udstrækning sikrer, at vedligeholdelsesbeløbene anvendes helt i overensstemmelse med forudsætningerne.

Selv om stigningen er størst for den udvendige vedligeholdelse, er det imidlertid et spørgsmål, om den ikke er så stor for den indvendige vedligeholdelse, at der også kan efterlades mulighed for at afsætte midler til formål, som det er mit indtryk at man hidtil har forsømt. Jeg tænker på, at mange køkkener i de noget ældre ejendomme trænger til en grundig fornyelse; køkkenet er en meget vigtig arbejdsplads, og hvis vi kan bidrage til at gøre den mere tiltalende, ville det utvivlsomt være en nyttig gerning. Men også mange gulve er slidte og uhensigtsmæssige. Jeg beder derfor om at få overvejet, hvorvidt der til disse formål kan anvendes, i det mindste efterhånden, midler fra begge de to konti.

I henhold til boligforliget skal en overvejende del, som det hedder, af det beløb, der bindes i normaliseringsperioden, anvendes til opkøb af obligationer. Lovforslaget konkretiserer dette på den måde, at $\frac{3}{4}$ af midlerne skal anvendes til dette formål, medens $\frac{1}{4}$ kan anvendes som udlån til ombygning og modernisering; jeg savner desværre i denne forbindelse ordet sanering. Det skal ikke støde på vanskeligheder fra mit partis side, hvis man skulle nå til den opfattelse, at det ville være rigtigt at ændre denne fordeling en smule til fordel for modernisering og ombygning. Vi er alle enige om det hensigtsmæssige i at kanalisere midler fra den ældre boligmasse til nybyggeriet, men vi må ikke være blinde for, at de mange år, som huslejerestriktionerne har været, har efterladt et stort behov for ombygninger og moderniseringer. Jeg kan da heller ikke tænke mig andet, end at det må være i lejernes interesse at få gjort deres boliger mere tillokkende.

Med hensyn til tofamilieshusene er forligets uskrevne aftale en særlig hensyntagen til disse ejendommers forhold; en imødekommenhed på den måde, at bindingen også kan ske i en lokal bank eller sparekasse. For tofamilieshusene bliver det dog alligevel en vanskelig administration. I visse tilfælde ville spørgsmålet, om det ikke ville

[Hastrup.]

være rigtigt at åbne mulighed for at fritage ejerne for bindingsforpligtelsen, såfremt en vis del af beløbet i normaliseringsperioden indbetales som en afgift til statskassen, måske være værd at overveje. De mange indgreb over for ejere af tofamilieshuse har desværre haft den virkning, at denne udmærkede boligform så at sige er gledet helt ud af billedet. Ingen tør opføre tofamilieshuse af frygt for de forpligtelser, det kan medføre, og mange ejere af eksisterende tofamilieshuse føler sig forbitrede over de rådighedsindskrænkninger, lovgivningsmagten har udsat dem for med for den enkelte ofte store og ubehagelige menneskelige problemer til følge. Hvis vi kunne gøre noget, som kunne genskabe tilliden til denne boligform, ville vi utvivlsomt også kunne bidrage til at afhjælpe boligproblemet.

Af de bestemmelser, som er medtaget i lovforslaget, men ikke nævnt i forliget, vil jeg først omtale de skærpede straffebestemmelser. Jeg mener ikke, der med rette kan rettes indvendinger imod, at forbrydelser på boligområdet straffes på samme måde og ved hjælp af samme midler som forbrydelser på andre områder. At udnytte mennesker, som lider under boligmangelen, er efter min mening fuldt så strafværdigt som enhver anden form for berigelse på andres bekostning. Moralsk set er det nok så forargeligt. Det er selvfølgelig glædeligt, at lederen af det nyoprettede særlige boligkammer i København har kunnet konstatere, at antallet af sager er beskedent. Men dette er naturligvis ikke i sig selv en begrundelse for at undlade at vælge samme straffemetoder i disse som i andre tilfælde, såfremt der konstateres lovovertrædelser. Jeg er derfor tilhænger af, at den gældende bødestraf suppleres med mulighed for frihedsberøvelse i grove tilfælde.

Derimod kan der vel være grund til at drøfte, om det er rigtigt at åbne mulighed for videregående straffebestemmelser som f. eks. at afskære fra retten til at stille forslag om lejere over for boliganvisnings-

udvalget. I sin konsekvens kan dette jo nemlig være en straffebestemmelse, der rammer de øvrige og uskyldige lejere i en ejendom nok så meget som den ejer, der har forset sig, og som skal straffes.

Jeg kan heller ikke helt lide, at tilbud om dusør i praksis gøres helt straffri. Det må være muligt at skelne mellem tilfælde, hvor det vil være helt rimeligt at ophæve straffebestemmelserne, og så de tilfælde, hvor der kan være grundlag for at fastholde dem. I modsat fald vil man jo nemlig kunne risikere, at man fremmer dette uvæsen i stedet for at mindske det. Endelig vil jeg pege på, at der jo også forekommer tilfælde, hvor lejere opnår dusører, nemlig i forbindelse med overdragelse af erhvervslejemaal. Også disse forhold kan der måske være grund til at se lidt nærmere på.

De nye regler om kontrol med udleje af værelser er motiveret ved ønsket om at hindre fremlejere i at vælte normaliseringsforhøjelserne over på deres logerende. Jeg er enig i, at dette bør hindres, men det må naturligvis undgås, at værelser, der ellers ville blive udlejet, forsvinder fra markedet. Jeg tror, det er meget vigtigt at undgå for voldsom administration af kontrollen på dette område, hvor det kun drejer sig om et enkelt værelse, der udlejes. Jeg er også noget ængstelig for de strenge straffebestemmelser på dette område, når det drejer sig om et enkelt værelse i en lejlighed eller i en villa. Man må jo ikke glemme, at det ofte drejer sig om f. eks. enlige damer, der lejer et sådant værelse ud, og alene truslen om de straffemuligheder, der kan være, kan måske bevirke en sådan uro og nervøsitet, at det kan gå ud over markedet på dette område.

Hvad så til sidst angår de forhold, som hverken er tilgodeset i boligforliget eller i de fremsatte lovforslag, vil jeg først nævne problemet om de helt eller delvis saneringsmodne ældre ejendomme. Problemet løses jo ikke ved vurderingsloven, ej heller ved hjælp af de her fremsatte lejelovsforslag, så vidt jeg kan skønne, men det kan ikke være

[Hastrup.]

rigtigt, at samfundet instituerer en tilstand, hvor man både forbyder disse ejendommers nedrivelse og samtidig afskærer dem fra muligheden for at være beboelige.

Jeg vil gerne nævne den tanke, at man i hver af de kommuner, det drejer sig om — det er jo fortrinsvis de største — opretter et såkaldt saneringsråd, som får mulighed for at tage stilling til hver enkelt af disse ejendomme. Saneringsrådet kunne for eksempel så få mulighed for at afgøre for det første, om ejendommen kan nedrives mod opførelse af erstatningslejligheder; for det andet, om ejendommen kan nedrives uden sådan forpligtelse; for det tredje, om ejendommen skal have økonomisk mulighed for at blive rimet så meget sammen, at den kan holdes beboelsesværdig i to år, i fem år eller måske i ti år, og for det fjerde, om ejendommen skal have mulighed for genopretning, fordi det alt taget i betragtning må skønnes, at det vil vare mange år; førend der er udsigt til, at nedrivning tillades.

Jeg synes, man i diskussionen om dette spørgsmål overser, at der ikke er tale om at give udlejerne mulighed for at udnytte lejerne i disse ejendomme, men at der alene er tale om at gøre ejendommene beboelsesværdige i det antal år, de alligevel i kraft af myndighedernes bestemmelser skal bevares.

Endelig har jeg så en enkelt betragtning om boliganvisningen. Vi har sikkert alle en fornemmelse af, at der er visse kategorier af befolkningen, som hele tiden bliver sorteret. Det drejer sig fortrinsvis om de enlige og en befolkningsgruppe, som i særlig grad burde nyde samfundets bevågenhed, nemlig de enlige mødre. Husstandens størrelse er jo som regel det afgørende, når det drejer sig om at anvise en bolig, og jeg erkender, at antallet af personer, navnlig antallet af børn, må spille en meget afgørende rolle. Det er dog et spørgsmål, om en enlig mor ikke bør tillægges en kvotient, der ligestiller hende med en husstand af en noget større størrelsesorden end den, der er gældende, og om man ikke i højere grad også burde anlægge den betragtning, at antallet af år, hvori man har søgt en bolig, burde spille ind i forbindelse med boliganvisningen.

Med hensyn til den permanente lejeloj har jeg ikke principielle indvendinger, og da det kun er principielle indvendinger, der

må omtales ved første behandling, skal jeg undlade at gøre bemærkninger, for så vidt angår dette lovforslag.

Jeg vil, ligesom det er gjort af hr. Axel Ivan Pedersen og hr. Guldberg, også udtrykke min anerkendelse af den måde, hvorpå man har valgt at opbygge disse lovforslag. Jeg tror, det er helt rigtigt at fordele bestemmelserne på en permanent og en midlertidig lov; det skaber klarhed. Jeg vil i øvrigt også gerne slutte mig til den anerkendelse af boligministeriets embedsmænd, som fuldt berettiget fremgik af boligministerens fremsættelse; det er et stort arbejde, som her jo er udført under et hårdt tidspres. Selvfølgelig er der enkeltheder, som skal og bør drøftes. På den anden side er lovforslagene jo i vid udstrækning resultat af forudgående grundigt kommissions- og udvalgsarbejde, hvorunder mange af problemerne — ikke dem alle — er meget omhyggeligt gennemarbejdet, og det vil lette folketingets arbejde med disse lovforslag. Det konservative folkeparti ser derfor gerne, ligesom jeg forstod det var tilfældet for venstres vedkommende, at lovforslagene får en hurtig behandling. Vi er villige til mange møder på kort tid; og det kan såmænd være lige så nyttigt som få møder på lang tid. Vi er også villige til at tage de fridage, som folketinget nu har til rådighed, i brug om nødvendigt; det vil være en overordentlig stor fordel for de mange mennesker, som disse love vedrører, om behandlingen af forslagene kan tilendebringes så betids, at vedtagelsen kan finde sted inden folketingets sidste møde før sommerferien. Selv om det er særdeles omfattende lovforslag, vil det konservative folkeparti meget gerne yde sit bidrag til, at behandlingen kan ske hurtigt, hvoraf altså også fremgår, at regeringen kan påregne vor positive medvirken både til en grundig og hurtig behandling.

Else-Merete Ross: Efter boligforliget har vi med de to nye lovforslag i alt fået 4 lovforslag udarbejdet og fremsat. Det har krævet en ekstraordinært stor arbejdsindsats af boligministeriets embedsmænd. Der er derfor al mulig grund til at sige dem tak for dette arbejde og også takke for de grundige besvarelser af alle de spørgsmål, som vi i udvalget har stillet dem under behandlingen af lovforslagene.

[Else-Merete Ross.]

Ministeren siger i sin fremsættelse, at det på grund af den korte tid, der har været til rådighed for udarbejdelsen af de to sidste lovforslag, vi behandler i dag, ikke kan udelukkes, at der kan være enkeltheder, som måske ville have vundet ved lidt længere tids overvejelse, og at han er villig til at drøfte disse bestemmelser nærmere i udvalget. Det er jeg glad over, ikke mindst da det tidsmæssigt har været mig umuligt at nå at foretage en grundig sammenligning mellem den nugældende lejelov og lovforslagene. Ved tidligere mindre ændringer i lejeloven har der hver gang været udtrykt ønske om at gøre loven mere overskuelig og lettere forståelig, både for ejere og lejere. I bemærkningerne til de enkelte paragraffer er henvisning til den gældende lovs paragraffer, og det tyder i hvert fald på, at der er sket et stort systematiseringsarbejde.

Det forekommer mig i høj grad hensigtsmæssigt at dele lejeloven op i to dele, én om retsforholdet mellem ejer og lejer, gældende for hele landet, og én om de midlertidige, ekstraordinære bestemmelser om leje, bolig-anvisning o. s. v. I denne sidste lov er bestemmelserne ændret væsentligt på en række punkter med sigte på at gennemføre den normalisering af huslejen, som nu er aftalt gennemført over en 8-årig periode fra 1. april 1967.

Jeg skal gøre nogle bemærkninger til enkelte af bestemmelserne. I mit parti er vi meget tilfreds med, at lejerbeskyttelsen mod opsigelse opretholdes i det hidtidige omfang, og med, at kommunalbestyrelsen, når der findes en rimelig boligreserve, nok kan lempe opsigelsesforbuddet, men dog kun sådan, at reglerne fra 1937-loven med 3-årige, for erhvervslejemål 5-årige, uopsigelsesperioder så bliver gældende.

Reglerne om binding af lejeforhøjelser i et særligt institut følger aftalerne i boligforliget. Ejeren af et tofamilieshus skal, når han selv beboder den ene lejlighed, enten indbetale til instituttet eller indsætte på særlig konto i bank eller sparekasse.

Jeg henstiller, at vi i udvalget ser lidt nærmere på tofamilieshusene. Jeg vil nævne et eksempel på virkningerne af den nuværende lovs bestemmelser på dette område. Det drejer sig om to helt ens tofamilieshuse, opført samtidig og begge nu vurderet

til 100.000 kr. A har i mange år lejet første sal ud til en familie. B har nøjedes med at leje 1 værelse ud på første sal med køkkenadgang. Lejen af egen bolig sættes til 2.000 kr., derfra kan trækkes standardfradraget på 1.000 kr., og han får 1.000 kr. for værelset. Da han ikke skal opgive indtægten af det udlejede værelse på sit skatteskema, når han til slutsummen 0. A vil ved lejevurdering få sin første sal vurderet og efter al sandsynlighed kunne få en højere leje. Da lejlighederne i stuen og på første sal er ens, må værdien af hans egen lejlighed vel også sættes op. For tiden får han 830 kr. mere for sin udlejede lejlighed end naboen for sit udlejede ene værelse, men i stedet for naboen's slutsum på 0 får han, efter at standardfradraget er fratrukket, 2.830 kr., der skal beskattes. Nedlæggelse af lejligheden får han næppe tilladelse til af kommunalbestyrelsen, selv om han nu, som sin nabo, gerne vil nøjes med kun at udleje 1 værelse. Skattemæssigt behandles de to husejere altså meget forskelligt trods deres ens huse og disses ens ejendoms værdi. Det står mig ikke klart, om dette er et skatteproblem eller et lejelovsproblem, men jeg beder om, at spørgsmålet må blive undersøgt.

25 pct. af lejeforhøjelsen skal gå til henholdsvis indvendig og udvendig vedligeholdelse og sættes på hver sin konto. Jeg tror, lejerne vil betragte det som en stor fordel, at husejeren nu får pligt til én gang årligt at meddele hver enkelt lejer, hvor meget der står på hans konto til indvendig vedligeholdelse. Hvis lejeforhøjelserne ikke straks giver mulighed for udvendige vedligeholdelsesarbejder, har man for at sikre, at sådanne arbejder kommer i gang, når de økonomiske betingelser er tilvejebragt, givet huslejenævnenes beføjelse til at påse, at udlejerne virkelig går i gang med vedligeholdelsen. Huslejenævnenene får også adgang til at kontrollere, om lejeforhøjelser er i overensstemmelse med lovens regler.

Hvad angår forbedringer af ejendomme, er jeg meget tilfreds med den indsatte bestemmelse om, at restaureringsarbejder, som er godkendt af det særlige bygningssyn, i ejendomme, der er fredet i henhold til lov om bygningsfredning, anses for forbedringer. Man erkender også i lejelovsforslaget's § 15, at forbedringerne koster penge, og at leje-

[Elsa-Merete Ross.]

forhøjelser i sådanne bygninger, ikke blot de fredede, må give mulighed for en passende forrentning og afskrivning og andre øgede udgifter.

Forslaget om kontrol med udlejning af enkelte værelser forekommer det mig nødvendigt at drøfte meget indgående. Da vi for et par år siden drøftede spørgsmålet, var man fra nogle sider bange for, at en sådan kontrol kunne begrænse udbuddet af værelser. Jeg forstår udmærket begrundelsen for forslaget. Man er bange for, at folk, der lejer et enkelt værelse ud, skal vælte en for stor del af huslejestigningen over på værelselejer. Lejes 2 eller flere værelser ud, er der allerede kontrol.

I udvalget om kollegiebyggeri har vi hørt, at en stigning i kollegieværelseres pris så godt som altid smitter af på prisen for privat udlejede værelser i byen. Da det især er unge, der bor i lejede værelser, er det helt rigtigt og rimeligt at søge at finde veje til at beskytte disse unge mod urimelige værelselejer. Udbuddet af værelser hos folk, der er økonomisk afhængige af, at et værelse lejes ud, vil vel ikke gå ned, selv om der indføres kontrol; men man kunne godt tænke sig, at folk, som ikke af økonomiske grunde behøver at leje et værelse ud, ville betænke sig på at gøre det, hvis de nu foreslåede bestemmelser gennemføres.

Jeg er helt indforstået med, at vi må prøve at finde frem til et system, som sikrer, at værelser ikke lejes ud til en pris, der ikke står i rimeligt forhold til deres brugsværdi. For mig er problemet at finde frem til en metode, der administrativt er let at håndtere. Jeg har talt med en borgmester i en ret stor købstad, som gruede for dette administrative besvær. Hans kommunalbestyrelse har ganske vist så den udvej at vedtage, at reglerne ikke skal gælde i den kommune.

Jeg har hørt andre, som mente, at den kontrol med 2 eller flere udlejede værelser, som nu finder sted, ikke fungerer særlig godt, og at der trods kontrol bliver betalt under bordet blot for at opnå et værelse. Ville det være helt umuligt at angive visse retningslinjer for, hvad et værelse må koste i forhold til lejlighedens samlede leje eller til værelsets areal i forhold til lejlighedens samlede areal, og så dertil lægge et beløb for ekstra faciliteter, der kan benyttes, og

et beløb for svie og smerte — om jeg så må sige — ved at have fremmede boende? Skønnede lejerer, at han betalte mere end rimeligt efter de fastlagte retningslinjer, kunne man give ham mulighed for at klage f. eks. til huslejenævnet, som så derefter ville holde særligt øje med lejen for det pågældende værelse. Vi klager jo tit over for store udgifter til administration; måske kunne vi her finde frem til en bedre balance mellem administration og de værelsesøgendes rimelige husleje.

Vi finder det helt rigtigt, at kommunerne ifølge lovforslaget i højere grad end nu selv kan afgøre, om reglerne for huslejestop, boliganvisning, sammenlægning af lejligheder og opsigelsesforbud skal gælde eller ej, da forholdene kan være meget forskellige i kommunerne.

Vi kan tiltræde de skærpede foranstaltninger for at hindre udnyttelse af bolig-mangelen. Ved TV-udsendelsen „Retten er sat“ så vi, at dommeren ikke bebrejdede f. eks. Mortensen, at han havde givet Jørgensen dusør i håb om derved at få en lejlighed. Hvis bestemmelsen om, at det også er strafbart for den, der giver dusøren, ikke anvendes, må det være rigtigt at få den ophævet.

I lovforslaget om leje står der, at lejeaftalen skal udfærdiges skriftligt, såfremt nogen af parterne kræver det. Ville det ikke være nemmere, hvis man i alle tilfælde havde en skriftlig lejeaftale på trykte blanketter? Ville det støde an mod anden lovgivning, hvis man her indsatte en bestemmelse om, at begge ægtefæller skal skrive under, for at kontrakten skal være gyldig? Der kan jo i en lejeaftale tillægges lejerer mere vidtgående forpligtelser eller mindre vidtgående rettigheder end angivet i loven; derfor måtte det være praktisk, at begge ægtefæller skrev under og var bekendt med kontraktens indhold, inden den trådte i kraft — begge ægtefæller hæfter jo for leje, varme, vand o. s. v. Jeg synes, det måtte være en fordel, at begge var klar over f. eks. eventuelt depositum eller forudbetalt husleje for 3 eller 6 måneder. Ligesom jeg ville finde det rigtigt, at begge ægtefæller skulle underskrive selvangivelsen, for at den skulle have gyldighed, ville jeg finde det rigtigt, at begge ægtefæller underskrev lejekontrakten, før den var gyldig. Yderligere ville en sådan

[Elsø-Merete Ross.]

ændring kunne få indflydelse på lejelovens § 61, således at efterlevende ægtefælle som medunderskriver på lejekontrakten kunne få ubetinget ret til at fortsætte lejemålet.

Af særlige fordele for lejerne har jeg mærket mig bestemmelserne om erhvervsbeskyttelse og bestemmelsen om, at eventuelle rabatydelser i forbindelse med indvendig vedligeholdelse skal godskrives lejers konto; ligeledes at rabatydelser i forbindelse med indkøb af brændsel skal godskrives varmeregnskabet. Hele kapitlet om varmeregnskab, eventuel opsætning af varmemålere, må jeg vente med at tage stilling til, indtil flere oplysninger foreligger i udvalget. Det samme gælder spørgsmålet om boligretten, hvor jeg gerne først vil se, om der fra anden side kan fremføres indvendinger mod forslaget.

På det radikale venstres vegne kan jeg komplimentere boligministeren og hans embedsmænd for lovforslagene og tilsige hurtig og velvillig behandling i udvalget.

Kai Moltke: Jeg skal ikke som min forgænger begynde at gennemgå enkelthederne i de to temmelig omfattende lovforslag, der er til behandling, så meget mindre som det er en regel ved første behandling, at man holder sig til den principielle drøftelse af lovforslagene som helhed og ikke går i detaljer. Til gengæld kunne jeg tænke mig at komme ind på nogle procedurespørgsmål.

Det er altid, når man har med et lovkompleks at gøre det ene år efter det andet, vigtigt at se: hvor slap vi i grunden sidst? Jeg slog derfor også op på referatet af anden behandling af lov om leje sidste år, og læste de konklusioner, man ved denne lejlighed kom til om det arbejde, der skulle foretages på det tidspunkt, hvor der var nedsat et særligt lejelovsudvalg, som skulle kunne forberede problemerne i god tid. Jeg noterede mig her i særdeleshed med glæde den socialdemokratiske ordførers, hr. Axel Ivan Pedersens, og boligministerens erklæringer om, at nu blev der jo for det kommende udvalg overordentlig god tid til at gennemgå lejelovens mange og komplicerede problemer gennem saglig udvalgsbehandling og undersøgelser, så at man kunne nå frem til en ny lovgivning på lang sigt og på et forsvarligt grundlag.

Jeg hører langtfra til dem, som på nogen måde — i modsætning til mine kolleger — vil vende sig imod det arbejde, som er blevet udført, og udført under vanskelige betingelser, ganske overordentlig dygtigt af boligministeriets embedsmænd. Men når det er sagt, så tror jeg til gengæld, man bliver nødt til at se på en anden side af sagen. Kendsgerningen er, at det udvalg, som blev nedsat i fjor, for første gang konfronteredes med lejelovens problemer i et notat fra boligministeriet af 2. maj i år; en god uges tid senere får man lovforslagene, og nu står oven i købet to af forligspartiernes ordførere og taler varmt for, at nu skal vi se at få lejelovsforslaget i disse to udgaver gennemført inden slutningen af dette folketingsår.

Her tager jeg mig ærlig talt til hovedet. Det drejer sig om to af de vanskeligste, mest komplicerede stykker lovgivning her i landet, og så siger man: nu skal vi have den helt store, den helt saglige revision af lejelovsforslaget, og da har folketingets nedsatte udvalg og folketinget selv i alt siger og skriver knap 10 dage til at gennemgå de problemer, som embedsmændene ganske vist har gennemgået — men det er vel endnu sådan her, at embedsmændene tilråder og folketinget beslutter, og det, at embedsmændene arbejder godt, kan vel ikke forpligte folketinget og dets udvalg til at arbejde dårligt?

Her må jeg straks begynde med at knytte de bemærkninger til selve spørgsmålet om fremme af disse lovforslag, at mit parti og jeg vil betragte det som helt igennem uforsvarligt, hvis vi her igen skal have et stykke lovjaskeri, hvor man holder sig på forligets solide bindestoffer om en enig gennemførelse og en enig ordning og derfor ser bort fra den virkelig saglige behandling af lovforslagene. Vi har jo i udvalget liggende en række henvendelser fra lejerorganisationer, fra boligselskaber, fra grundejerorganisationer, fra juridiske sammenslutninger o. s. v. Er der virkelig nogen af ordførerne, der kan tænke sig, at man kan foretage en saglig gennemgang og behandling af alle disse vidt forskellige synspunkter på de højst 10 dage, der står til rådighed for tinget? Derfor skal mit første råd i denne sag være, og det er samtidig mit partis stilling, at det vil være helt igennem uforsvarligt, om man går til andet end første behandling af

[Kai Moltke.]

disse lovforslag og dernæst prøver at komme i gang med et sagligt udvalgsarbejde og på forhånd afskriver planen om at jasje noget igennem på så vigtigt et område som det, der er tale om her. Her er jeg enig med den socialdemokratiske ordfører hr. Axel Ivan Pedersen, som jo meget tydeligt — selv om han udtrykte sin anerkendelse af, hvor vidt man var nået med afklaringen — alligevel mente, at tiden ville være for knap. Lad os tage denne første behandling, lad udvalget arbejde i sommer med henvendelser og deputationer og alt det andet; og lad os så få en lejelovsrevision, som for en gangs skyld har noget med saglighed at gøre.

Når det er sagt, vil jeg gerne sige som min opfattelse; at efter det skøn, man kan nå at danne sig, findes der en række positive ting i disse lejelovsforslag, som jeg ikke på nogen måde har til hensigt at springe over.

Jeg ser med glæde, at boligministeren har taget et gammelt spørgsmål op som kontrollen med enkeltværelser, og erkender, at det har forøget aktualitet med huslejerforhøjelserne. Det er et fremskridt; det er også et fremskridt efter de afsløringer og hele den korrupsionsproces, vi har haft i gang på dette område, at man virkelig tager fat på nogle bedre straffebestemmelser end den 50 kr.s bøde, det hidtil har kostet at overtræde boliglovgivningen. Det er et absolut plus, som har vor fulde støtte, når man nu virkelig tager dusørsystemet op som et system, man skal gribe ind imod, og hvor man skal gennemføre effektive straffe.

Jeg skal også indrømme, at der er fremskridt i tilløbene til øget kommunal anvisning, selv om jeg godt kunne lide dette felt mere udbygget, mere koncentreret.

Endvidere — og det følger jo af den side af forliget — når man reserverer 25 pct. af huslejerforhøjelsen til vedligeholdelser, trænger spørgsmålet om kontrollen sig uvægerlig på: bruges nu de penge også til vedligeholdelse? Det kontrolsystem tror jeg også man skal se på i enkeltheder. Endelig er der visse udvidelser af nævnes beføjelser, som jeg kun kan hilse med glæde, samtidig med at jeg dog vil forbeholde mig retten til i enkeltheder at gennemgå hele dette afsnit her.

Et andet punkt, hvor jeg er langt mere

skeptisk, og hvor jeg tror, at man slår ind på farlig vej, er den store myndighed, man tillægger den enkelte kommune, den enkelte kommunalbestyrelse til at afgøre, om beskyttelsen af lejerne, om kontrollen o. s. v. skal udvides eller indskrænkes. Der er ganske vist reglerne for det stor-københavnske område og de kommuner, hvor vi lige har haft prøvesagen i Herstederne, men endnu kan selv her i Stor-københavn en kommunalbestyrelse ved flertalsafgørelse træffe disse afgørende beslutninger. Jeg er for mit vedkommende bange for, at man går for langt. Nu skal jeg ikke repetere hele mit partis stilling til grundejerne og boligforliget, men jeg savnede her hos fru Else-Merete Ross den ellers gængse udtalelse om, at en væsentlig ting i de radikales opfattelse er, at grundejerne i det store og hele har fået for meget gennem forliget; det kunne såmænd også have været anbragt ved denne lejlighed.

Men der er jo en række afsnit i disse lovforslag, som maner til eftertanke. Der er grundejerfonden og det forhold, at grundejerne har fået sikret flertallet i det institut, som skal være med til at virkeliggøre de positive træk i boligpolitikken. Det har vi før talt om, og her er vor mening ganske klar. Men jeg kan ikke lade være med at forbinde disse ting med andre punkter i lovforslaget om midlertidig regulering af boligforholdene. I § 8 er der f. eks. bestemmelsen om, at husleje ikke kan kræves forudbetalt for mere end 6 måneder. Hvis udlejer kræver mere end 4 måneders forudbetalt husleje, skal beløbet, der går herudover, forrentes, og så står der: „med mindst 4 pct.“ Ja men hvis vi nu slår over til grundejerfondens udlånsvirksomhed, står der, at man anvender markedsrenten. Hvorfor skal vi nu have en ny renteform? En ny difference efter hvem det er, der indskyder penge? Mindst 4 pct. i lejelovens fortolkning betyder, at man ikke får mere end 4 pct. rente af sit indskud. Hvis man som de konservative siger, vil have særlig hensyntagen til at skaffe boliger til enlige og enlige mødre, er det så mon netop dem, man åbner dørene for ved lejlighedsskifte, når den forudbetalte hus-

[Kai. Moltke.]
 leje kan sættes op til et halvt års leje og kun den sidste del forrentes med 4 pct.?

Jeg tager kun det spørgsmål frem i forbindelse med grundejerfonden, fordi det forekommer mig, at der er tale om forskellige principper og forskellige rentenormer, hvor lidt mere i retning af et helhedsstandpunkt måske nok kunne give loven større saglig kvalitet.

Så kan jeg i øvrigt ligesom den konservative ordfører hr. Hastrup rejse visse tvivl. Er det nu helt rigtigt, når de 75 pct. af grundejerfondens midler skal bruges til at opkøbe obligationer for og kun 25 pct. til udlån til forbedring og modernisering efter de regler, som indeholdes i lovforslaget? Jeg er ikke sikker på det. Nationalbanken har jo anvendt 1,2 eller 1,4 milliard kr. til sine støtteopkøb af obligationer med det resultat, at obligationskurserne ingeni lunde er blevet stabiliseret; den dråbe i havet, som kommer fra grundejerfonden i de første år, vil sikkert heller ikke indebære nogen væsentlig bedring. Måske var lidt direkte investering i nogle af de opgaver, som skal udføres i den gamle boligmasse, af større betydning på dette felt. Men jeg skal ikke udtale nogen uforgribelig mening. Jeg ønsker kun, at også dette spørgsmål skal tages op til saglig overvejelse i udvalget.

Nu blev saneringsspørgsmålet nemlig også rejst her, og med rette. Jeg tror, at forligspartierne i deres hastværk i sin tid i høj grad glemte, at der i det kompleks af boliglovsforslag, der skulle til behandling, burde have været et lovforslag om eller et afsnit i lov om boligbyggeri. Det gælder hele saneringen, spørgsmålet om udarbejdelse af en generalplan for saneringen, sådan som det er blevet fremhævet fra forskellig side og sidst i et notat fra vort parti.

For det nytter jo ikke bare her at sige, at der må stilles midler til rådighed til saneringen. Der må tages konkrete skridt i lovgivningen. Det er jo udmærket, at det i sin tid blev vedtaget årligt at bevilge 12 mill. kr. til udlån til saneringsvirksomhed, mens man i hele perioden derefter ikke engang nåede op på at bruge 2 mill. kr. Det er meget godt, at man efter loven om sanering af 1959 fik nye regler,

men kendsgerningen er, at der er bevilget under denne lov i alt 31 mill. kr. til saneringsformål. Derfor er det vist på høj tid, at man, når det er rejst fra konservativ side, ligesom det tidligere er rejst af os, i boligudvalget tager spørgsmålet op om en plan for, hvordan man bringer orden i saneringsspørgsmålet, de sociale spørgsmål, som brød totalt sammen i årrækken fra 1959 til dato. Uden det er boliglovgivningen ganske ukomplet.

Som sagt, jeg skal ikke gå i enkeltheder her; mit hovedønske går kun i én retning, at man, når man år for år har udskudt en almindelig revision af lejelovgivningen til den kommende store lejelovsrevision, denne gang ikke nøjes med at bogføre nogle paragraffer, der i væsentlig grad gennemfører det, som forligspartierne er enige om. Man bør fra fortolkning af forligspartiernes paragraffer og punkter gå over til i boligudvalg og i folketing at undersøge spørgsmålet om, hvordan man gennemfører en forsvarlig og holdbar lejelov, men løser ikke alene de økonomiske, men også de sociale problemer, som kun kan løses i forbindelse med lejerorganisationer, i forbindelse med boligselskaber, i forbindelse med de parter, som direkte udøver indflydelse og har et ord at skulle have sagt på dette område. Alene af den grund vil jeg opfordre til, at denne førstebehandling af de to lejelovsforslag bliver folketingets sidste, før man tager på sommerferie, og at resten af arbejdet foregår i et udvalg, der giver sig tid, og som ikke haster med at gennemføre noget, vi bagefter skal til at revidere.

Rimstad: Da boligministeren den 25. januar i år gav os en redegørelse for det mellem de fire gamle partier indgåede boligforlig, sagde han — det står i Folketings-tidende sp. 3020 —:

„Nybyggeriets leje er i sig selv høj nok, men den har haft en ekstra dårlig baggrund at blive bedømt på, når lejen i hele den ældre boligmasse kunstigt er holdt under det, der svarer til brugsværdien.“

Jeg vil gerne fremhæve denne sætning, fordi der i den ligger en erkendelse fra socialdemokratisk side; man har her kunstigt fremkaldt en ordning med slagside og må som følge deraf også have en pligt

[Rimstad.]

til at gennemføre balance i tingene. Når jeg her har ønsket at fremhæve den citerede udtalelse af boligministeren og drage den nævnte følgeslutning af den, er det naturligvis, fordi vi i mit parti ikke finder, at de to lovforslag, som vi behandler i dag, bringer os den efterspurgte balance, hverken i den form eller efter den tids forløb, som må være påkrævet. Vi synes, at man med de to forslag har et særdeles illustrerende eksempel på, hvor let det er at gribe ind i de selvregulerende kræfter og deres balance, og hvor svært det er at retablere denne balance igen.

Under debatten om boligforliget i januar sagde jeg til boligministeren, at det forlig, han havde skitseret for os, var en skrøbelig konstruktion, hvis resultater — først og fremmest at nå frem til normalisering af boligmarkedet — ville afhænge af den indstilling og den vilje, hvormed man agtede at føre forliget ud i livet. Vi har allerede behandlet to af de lovforslag, som er bestanddele i forliget. Dette er de to næste, og der kommer vel et par stykker til. De to første kunne mit parti ikke støtte, selv om også vi gerne ville ansætte forliget i sig selv som noget positivt, som den optøningsproces, befolkningen så længe har ventet på.

Det er meget tvivlsomt, om vi kan tage en positiv stilling til disse to næste, fordi de i så fald skal undergå væsentlige forandringer under udvalgsbehandlingen, og fordi vi har erfaring for, at forligspartierne altid udvalgsbehandler forligsforslag på kattepoter. Det ligger måske i forliget som konstruktion, men helt sikkert er det, at den, der udformer et forlig i lovforslagsform, har så gode kort på hånden i retning af at præge forliget med sin egen politik, at det kræver en god portion resignation fra forslagsstillerne, hvis den oprindelige forligsbalance skal bevares både i ånd og i bogstav. Det gjorde derfor også i januar et betydeligt indtryk på mig, at boligministeren så stærkt fremhævede, at hver især måtte resignere. Sådan er samarbejdets vilkår, sagde ministeren. Jeg synes ikke, at de to foreliggende lovforslag tyder på, at regeringen har haft den fornødne respekt for disse vilkår. Man kan sige dette på en anden måde: regeringens frygt for de vælger-

mæssige reaktioner, som lovforslagene vil afføde, har overvundet de tilskyndelser, der lå i rammeforliget til at vise den nødvendige resignation.

Gennem en lang række mindre ændringer i den oprindelige lovgivning på dette område har man med de foreliggende to lovforslag nået et resultat, i hvilket parternes interesser ikke længere er i balance. Det er blevet til forslag, der er præget af lejerinteresser på bekostning af husejernes berettigede krav om at få en retfærdig behandling. Men det er også blevet til forslag, der vil gøre det vanskeligt at nå frem til den hovedmålsætning, som var forligets, at nå til en afbalanceret frigørelse af boligmarkedet, hvor tilbud og efterspørgsel alene vil være afgørende for lejepriserne.

Jeg vil nævne nogle af de eksempler på disse detaljer, som drejer forligets oprindelige hensigt. Der er f. eks. den videre beføjelse, som husejerenævnet får til at pålægge en husejer vedligeholdelsespligter. Der er fremhævelsen af, at de 25 pct. af forhøjelsen, som via boligfondens midler skal anvendes til vedligeholdelse, skal under skarp kontrol. Der er indskrænkningen af kommunalbestyrelsernes ret til at administrere afviklingen af opsigelsesforbuddet gennem bestemmelserne om en tilbagevenden til 1937-lovens uopsigelighedsperioder, og der er videre bestemmelserne om at indføre nye restriktioner med hensyn til forholdene omkring værelseudlejningen. Og endelig er der boligministerens overvejelser angående værdistigninger og omprioriteringer for de ældre ejendommers vedkommende.

Det siges i fremsættelsen, at man fra visse sider har næret frygt for, at normaliseringen vil medføre betydelige værdistigninger i de ældre ejendomme med deraf følgende belastning af obligationsmarkedet gennem omprioriteringer, som man i så fald måtte finde midler til at imødegå. Jeg synes, at den stilling, der her gives udtryk for, dels er præget af mangel på realitetsans, dels af en meget fast tro på, at alt kan ordnes gennem statsindgreb, hvad netop hele boligforligets nødvendighed dementerer.

Selvfølgelig vil en normalisering af lejen i de ældre ejendomme give anledning til

[Rimstad.]

værdistigninger. En ejendoms salgsværdi er jo afhængig af dens afkastning. Stiger afkastningen, stiger værdien, og slutprisen er også her et spørgsmål om balance mellem tilbud og efterspørgsel. Det er en helt normal ting i det samfund, vi lever i. Om sådanne uundgåelige og naturlige pristigninger i visse tilfælde vil give anledning til omprioriteringer, er så et andet spørgsmål. Det er muligt, det er endogså sandsynligt, men man må her huske, at de lejerrestriktioner, som nu har været praktiseret i mere end 20 år, har bragt mindre husejere i den situation, at deres ejendom eller ejendomme, som måske var tænkt som en økonomisk støtte for dem i deres alderdom, er blevet det modsatte. At der i en sådan situation kan være et lånebehov, er også en ganske naturlig ting. Det kan jo være og er meget ofte afledt af et ønske om at bevare værdierne, og det er også i samfundets interesse. Derfor kan samfundet heller ikke gennem nye kunstige indgreb lægge sig hindrende i vejen for de lånemuligheder, der kan understøtte denne udvikling, for det er samfundet selv, der har bragt de pågældende i den uheldige situation.

Jeg tror, at boligministeren på dette sted bør tage sit ræsonnement op til revision. Han kan sikkert hos grundejerforeningerne få det nødvendige materiale, der vil vise ham, at det ikke udelukkende er lejerhensyn, som bør være afgørende for denne lovgivning, hvis målet er at finde frem til en retfærdig løsning på de ulykker, som de politiske undladelsessynder har fremkaldt inden for hele boligsektoren.

Jeg skal endelig anføre nogle få principielle betragtninger over anvendelsen af de midler, som forhøjelserne indbringer. I vort parti er vi af den anskuelse, at den meget kræftige binding af en så stor del af forhøjelserne, som forslaget kræver, er et betydeligt indgreb i dispositionsretten over disse midler, for hvilke ejendomsretten ligger ganske klar ifølge grundlovens be-

stemmelser. Vi finder et sådant indgreb principielt uheldigt og endnu mere uheldigt, fordi den til dispositionsretten knyttede administration er overgivet til et institut, i hvis ledelse andre interesser end grundejernes er repræsenteret.

Af det, jeg her har sagt, vil det fremgå, at mit parti er betænkeligt ved disse to lovforslag. Vi vil imidlertid afvente resultatet af udvalgsbehandlingen, før vi tager vor endelige stilling til dem.

Niels Westerby: Jeg vil gerne først complimentere boligministeren for, at han har delt lejeloven op i to love, én lov, der omhandler de varige regler, som gælder mellem udlejer og lejer, og en anden lov, der drejer sig om de restriktioner, som det er nødvendigt at have, så længe man i visse områder af landet har mangel på boliger. Jeg har ingen principielle bemærkninger at gøre til den permanente lov, som jo ligger ret nær op ad det, man kunne vente sig. Derimod har jeg en række kritiske bemærkninger til den restriktive lov, lovforslaget om regulering af boligforholdene, en række kritiske bemærkninger, som jeg kan fremføre, fordi jeg hverken behøver at resignere og ej heller har lyst til det. Men jeg vil gerne først tage en principiel ting op, omend en mindre ting.

Jeg har flere gange i det høje ting fremført et ønske om, at man skulle give friere lejeforhold for gamle, fredede bygninger, for at disse bygninger kunne blive bevaret. Vi ved jo godt i tinget, at vi normalt befinder os i en statsfinansielt vanskelig situation, og at det derfor er svært at skaffe de fornødne bevillinger til bevarelse af vore gamle, fredningsværdige bygninger. Det spørgsmål har jeg rejst flere gange, og jeg vil gerne takke boligministeren, fordi det er blevet taget op i § 13, stk. 6, hvor den højtærede boligminister foreslår, at i fredede bygninger skal restaureringsarbejder, som det særlige bygningssyn har godkendt, anses som forbedringer, og for dem skal der gælde de samme regler, som gælder angående forøget brugsværdi af andre ældre lejligheder.

[Niels Westerby.]

Jeg anser det for uhyre vigtigt, at vi hermed får en lovgivning, som kan sikre, at ejerne får interesse i at ofre midler på at bevare gamle, fredede bygninger; det anser jeg for såre vigtigt, fordi den lovgivning, vi i øvrigt har på dette område, langtfra slår til.

Dernæst går jeg over til de lidt mere kritiske bemærkninger om den højtærede boligministers lovforslag. Virkningerne af denne lov vil jo ikke blive udtømt på kort tid; tværtimod vil de strække sig over et langt tidsrum. Lejeforhøjelserne begynder jo først at træde i kraft den 1. april 1967; og så går der 8 år med gradvise lejeforhøjelser. Det vil sige, at det vil vare 9 år, før de lejeforhøjelser, der er tale om, har udtømt deres virkninger. Der sker i løbet af disse 9 år det, at man får udlignet differencen mellem den nugældende leje og den vurderingsleje, som vil blive fastsat i den nærmeste tid.

Nu må vi jo regne med — jeg mener, det er berettiget at gøre det, fordi vore erfaringer i efterkrigstiden, i de sidste 20 år, tyder på, at det er sådan — at i løbet af de næste 9 år er der en alvorlig risiko for — jeg vil ikke sige, det er sikkert, at det går sådan, men der er en alvorlig risiko for det — at det almindelige bygningsomkostningsniveau for boliger vil stige, og at vi derfor i fremtiden vil opleve stadig stigende priser for nybyggeriet. Når jeg mener det, er det, fordi der ikke i det forlig, som blev indgået mellem de 4 gamle partier i januar måned, var tilstrækkeligt mange foranstaltninger til sikring af, at nybyggeriet kunne holdes inden for en lavere pris end den, som man kan befrygte vil gælde i fremtiden. Derfor tror jeg, man må se i øjnene, at vi, når der er gået 9 år, nok har fået en lejeforhøjelse op til vurderingsprisen i den gamle boligmasse, men at samtidig lejen i nybyggeriet vil ligge endnu højere, også når man tager beliggenhed og kvalitet i betragtning.

Det vil sige, at det mål, som de 4 forligspartier har stillet sig: at man i løbet af de 8-9 år skal nå frem til frie forhold, et frit boligmarked, hvor udbuddet af lejligheder og lejernes efterspørgsel efter lejligheder skal kunne blive en rimelig og rigtig regulator, efter alt at dømme ikke kan nås. Vi vil antagelig, når der er gået 8-9 år, stå i

en situation, hvor der skal foretages en ny vurdering, og hvor der skal ske gradvise forhøjelser op til denne nye vurdering. Her ved vil der være skabt et nyt restriktivt område i lighed med så mange andre områder, vi kender. Jeg tror altså ikke, at de fire partier vil kunne få de frie forhold, som man har ønsket at nå frem til ved hjælp af denne aftale og det lovforslag, som er en udløber af aftalen.

Dernæst vil jeg mene, at man i det lovforslag, som er fremsat, har gjort et par alvorlige fejl. Jeg tror ikke, det er rigtigt at reservere en stor del af lejeforhøjelserne til vedligeholdelse. Hvis man reserverer en stor del af lejeforhøjelserne til vedligeholdelse, betyder det jo også, at man reserverer materialer og arbejdskraft til at foretage vedligeholdelsesarbejdet. Jeg mener, det vigtigste er, at nybyggeriet får et stort omfang, således at vi kan få et boligmarked, der hviler i sig selv, således at vi kan få den fornødne ro til også at få foretaget vedligeholdelsesarbejdet og få bragt boligmassen op på en passende standard. Men på et tidspunkt, hvor boligmassen er for begrænset, og hvor der er boligmangel og man må gennemføre meget store restriktioner på en række områder, tror jeg, det er forkert forlods at ville reservere en meget stor del af de lejeforhøjelser, som skal gennemføres, til vedligeholdelsen, for derved reserverer man altså også arbejdskraft og materialer til vedligeholdelse — arbejdskraft og materialer, som i mange tilfælde bedre kunne anvendes inden for nybyggeriets områder.

Dernæst vil jeg mene, at man har gjort yderligere en fejl. Man har gjort den fejl, at man ikke i tilstrækkelig grad har tænkt på, at finansieringen af nybyggeriet skulle kunne klares. Ganske vist er det således, at halvdelen af lejeforhøjelserne skal gå ind i en fond, men af denne fond skal cirka en fjerdedel reserveres til modernisering af ældre bygninger. Jeg har den størst mulige sympati for modernisering af ældre bygninger, men også her vil jeg sige, at det nok er en fejl at reservere arbejdskraft og materialer fortrinsvis til dette område, da det især er spørgsmålet om nybyggeriet, der brænder på. Tilbage bliver der altså således 37½ pct. af lejeforhøjelserne — eller tre fjerdedele af det, der skal ind i fonden —

[Niels Westerby.]

til køb af tredjeprioritetsinstitutternes obligationer. Men her vil jeg spørge: hvorfor skal det netop være tredjeprioritetsinstitutter? Hvorfor skal det ikke være obligationer i al almindelighed? Alle obligationer går jo med til at finansiere boligbyggeriet. Det kan vel i og for sig være ligegyldigt, om det er kreditforeninger eller hypotekforeninger eller om det er tredjeprioritetsinstitutter. Hvorfor lave en sådan restriktiv begrænsning?

For det andet vil jeg mene, at de 37½ pct. er alt for lidt. Det vil jo betyde, at i det første år lejeforhøjelserne løber, vil der kun blive 37 mill. kr. til at købe obligationer for. Når vi nu ved, at der hvert år sendes for ca. 5 milliarder kr. eller ca. 5.000 mill. kr. obligationer ud på markedet, som skal efterspørges, for at vi kan få finansieret byggeriet her i landet, så er 37 mill. kr. jo ikke meget til at sikre en efterspørgsel af disse obligationer. Ganske vist vil der i det andet år af den periode, der vil komme til at løbe, blive 75 mill. kr., det tredje år vil der blive ca. 112 mill. kr. og det fjerde år ca. halvanden hundrede mill. kr. Jeg må derfor retfærdigvis erkende, at henimod slutningen af 9 års perioden vil der blive betragtelige beløb til at efterspørge obligationer. Men i de første 3-4 år vil det pengebeløb, som er til rådighed til køb af obligationer, være så ringe, at det næppe vil få nogen nævneværdig indflydelse på renteniveauet, dermed på finansieringen af nybyggeriet og dermed på lejeniveauet i nybyggeriet. Det vil jeg også gerne have lov til at kritisere.

Endelig vil jeg mene, at man i dette forlig har været for god ved grundejerne. Jeg mener, man faktisk har været alt for god ved grundejerne. Ikke fordi jeg ikke under grundejerne noget — jeg ser med den største venlighed på grundejerne, som jeg ser på alle andre grupper af menneskene — men jeg tror, det har sin meget store betydning, at de lejere, som kommer til at betale mere i leje i de kommende år, føler, at de har en sikkerhed for, at denne forhøjede leje også virkelig går til at skabe nybyggeri, til at skabe tag over hovedet på deres egne børn, kunne man sige. Den fornemmelse vil man ikke få nu, og jeg tror, det er en fejl, at man i virkeligheden

reserverer først en fjerdedel til grundejerne, så en fjerdedel til vedligeholdelse, som altså for en stor dels vedkommende også kommer grundejerne til gode, og så 50 pct. til den fond, der skal oprettes, og som på lang sigt fuldt ud kommer grundejerne til gode. I stedet for burde det være sådan, at lejerne, når de betaler den forhøjede leje, skulle have en sikkerhed for, at forhøjelsen i højere grad gik til at finansiere nybyggeriet.

Det er også derfor, liberalt centrum har foreslået at gå en anden vej: at man med udgangspunkt i den aktuelle leje — det er nu ikke det problem, jeg vil rejse her, det aktuelle leje, for det har jeg diskuteret med den højtærede boligminister ved behandlingen af et tidligere lovforslag — skulle foretrække en række gradvise forhøjelser. Liberalt centrum har foreslået i 5 år 60 pct., og at størstedelen af dette skulle reserveres til en byggestøtteafgift, der gik direkte ind i statskassen, og som blev benyttet til køb af obligationer for at presse renteniveauet ned. Dermed ville man få en mere retfærdig balance mellem husejere og lejere, dermed ville man få sikkerhed for, at en større del af beløbene blev kanaliseret ud i finansieringen af nybyggeri, og derved vil man også få en hurtigere normalisering af boligmarkedet, som jeg tillægger den allerstørste betydning. 9 års perioden er for lang, og når 9 års perioden er slut, skal man til det igen — nøjagtig på den samme måde som i det sving, vi nu er inde i; så jeg må ærlig talt sige, at jeg ser ikke store perspektiver i de lovforslag, som her er blevet fremsat.

Liberalt centrum deltager jo ikke i udvalgsbehandlingen; derfor behøver jeg vel heller ikke at komme med nogen deklaration om, hvordan vi ville deltage i udvalgsbehandlingen, hvis vi var med; disse almindeligt holdte vendinger om en velvillig behandling i udvalget har jo ingen betydning for vort vedkommende. Jeg må indskrænke mig til at sige, at liberalt centrum ved anden behandling vil tage stilling til ændringsforslagene, måske selv stille nogle, ved tredje behandling tage stilling til selve lovforslaget, og så vil vi se, hvad der kommer ud af det til den tid. Men jeg må sige til den højtærede boligminister, og jeg vil sige det til alle de fire forligspartier, at

[Niels Westerby.]

liberalt centrum ser med den allerstørste skepsis på de lovforslag, som behandles i dag. Man kunne være nået langt længere — med de byrder man i øvrigt lægger på lejerne — i retning af at bedre nybyggeriets vilkår.

Boligministeren (Kaj Andresen): Må jeg takke for den behandling, der har fundet sted af de foreliggende lovforslag, og for behandlingen i den udstrækning, der er givet tilslutning til forslagene. Jeg vil gerne benytte lejligheden til dels at kvittere for, også viderebringe og selv anerkende det arbejde, der er gjort af embedsmændene ved forberedelsen af de lovforslag, vi har behandlet tidligere, og af de ret store og omfattende lovforslag, vi i dag behandler.

Der er rejst en række enkeltproblemer, som jeg skal gøre nogle bemærkninger til, men jeg vil i øvrigt sige, at en meget stor del af de spørgsmål, der knytter sig til disse lovforslag, vil det nok være rimeligere at trække frem og behandle i udvalget.

Man har nævnt vedligeholdelsesproblemerne. Ja, der er jo i forligsaftalen ganske klart sagt, hvad der skal afsættes til vedligeholdelse, så for så vidt kan der ikke være noget problem med hensyn til den samlede procentvise del. Det er klart, at når vi skulle til at fordele vedligeholdelsesbeløbene dels på indvendig og dels på udvendig vedligeholdelse, idet vi jo har vedligeholdelseskonti i begge love, som hr. Guldborg har gjort opmærksom på, så har vi forsøgt at finde en løsning, og det gælder ikke mindst for den udvendige vedligeholdelse, hvor der skulle findes et rimeligt gennemsnit. Det er jo et gennemsnit, der er tale om, og jeg kan godt se, at der ikke kan blive en helt ensartet fordeling af tingene, men der er i hvert fald nået et resultat, som vi føler vi give en rimelig udvikling igennem de år, der kommer.

Når hr. Hastrup rejste spørgsmålet, hvorvidt vedligeholdelsesbeløbet også skulle kunne anvendes til moderniseringer — jeg tror, det var af køkken og af gulve — vil jeg sige, at hvis man skal til virkelige moderniseringer og forbedringer af en række af de ældre køkkener og måske ikke alene køkkener, men også badeindretninger i de ældre ejendomme, så må det vel snarere foregå

over de midler, der er fastsat til moderniseringer.

Må jeg sige lidt om værelseudlejningen. Dette spørgsmål var jo for så vidt ikke et led i forligsaftalen, men jeg synes, det må være klart, at i en aftale, hvorefter vi fastsætter en række forhøjelser i de kommende år, må risikoen for at overvælde disse forhøjelser på andre lejere ikke være til stede, og derfor mener jeg, det er rimeligt, at der nu gennemføres en kontrol ikke alene på det område, hvor vi hidtil har haft det, nemlig klubværelserne, men også for andre lejemaal, en kontrol, der i hvert fald gør det muligt at fastsætte prisen på værelser. Jeg tror, det var fru Else-Merete Ross, der var inde på, at man skulle fastsætte værelseprisen i forhold til lejlighedens pris eller værelsets størrelse i kvadratmeter o. s. v. Det gør man vel også, og det er vel også det, der bliver kriteriet, når huslejenævnet skal tage stilling til værelseprisen. Men det nytter nu ikke blot at have en bestemmelse om, at lejerens kan klage over prisen, for det er jo den ordning, vi har i dag, og den vil betyde under de vilkår, der kommer — idet vi jo også bibeholder opsigelsesretten — at frygten for opsigelse vil gøre, at der ingen klager kommer. Det er jo nemlig ikke meget værd, at den enkelte beboer kan klage over værelseprisen, hvis vedkommende så er værelseløs umiddelbart efter.

Jeg tror derfor, at det er nødvendigt, at vi gennemfører bestemmelser som her foreslået. Det er jo allerede anført, at ikke alene kan normaliseringen medføre for høje værelsepriser, men som nævnt i dag kan også kollegieværelseprisen være tilbøjelig til at smitte af, og det kan ikke være rigtigt, at vi får en ond cirkel, der medfører, at de unge kommer til at betale de for høje værelsepriser.

Jeg skal ikke sige så forfærdelig meget om straffebestemmelserne, som nogle har været inde på. Det, der er indsat i lovforslaget, er jo ganske enkelt det resultat fra det udvalg, der var nedsat til at behandle dette spørgsmål. Der er jo for så vidt ikke tale om en udvidelse af strafområderne, men i virkeligheden om det, der i lang tid har været efterspurgt, en skærpelse af straffene, for at man kan ramme de grove overtrædelser. Jeg tror, det er rimeligt, at

[Boligministeren.]

vi også tager denne regels praktiske foranstaltning med, at overtræder udlejereren meget godt, ja, så mister han ganske enkelt retten til selv at anvise lejere.

Hr. Hastrup spurgte om lejeforhøjelser under vurderingen. Om det må jeg sige, at det er klart, at når loven blot giver maksimalgrænse og den enkelte måske i det første år eller to ikke ønsker denne forhøjelse, kan det ikke indebære, at den udlejer, der er tale om, ikke på et senere tidspunkt har lov til at nå op til den grænse, der er sat. Der er jo blot én grænse, og den har forligspartierne selv sat, det er forhøjelsen på de 600 kr. årligt, og denne grænse vil altså også gælde i dette tilfælde.

Der har været rejst spørgsmålet om hele saneringsproblemet. Jeg er helt enig i de betragtninger, der er gjort gældende fra flere sider, også under de drøftelser, som vi har ført i udvalget om, at der bliver et problem med de ældre ejendomme, og at der bliver et problem omkring hele saneringen. Om man skal have et særligt saneringsråd, som hr. Hastrup har foreslået, eller vi skal gå en anden vej, ved jeg ikke; jeg ved blot, at jeg vil være helt parat til på baggrund af, hvad vi her gennemfører, at tage dette problem op til en undersøgelse og finde frem til veje, hvor vi hurtigere og bedre end tilfældet er i øjeblikket, kan få løst den saneringsopgave, der foreligger. En forudsætning for at løse en saneringsopgave er jo imidlertid, at vi har et nybyggeri af et tilstrækkeligt stort omfang, og jeg mener, at netop når vi nu gennem de foreliggende lovforslag, der jo er et led i boligforliget, i højere grad vil sikre dette nybyggeri, så skulle det også være muligt ad den vej at gå i gang med saneringsproblemerne.

Der er rejst en række enkeltspørgsmål. Der er rejst spørgsmålet om tofamilieshusene. Vi har imødekommet, mener jeg, det ønske, der var, da man forhandlede om disse ting, ved at finde en særlig bindingsform; og det er klart, at der er også særlige skatteproblemer, således som fru Else-Merete Ros har fremhævet. Vi kan jo se på det specielle tilfælde nu under udvalgsbehandlingen, men så vidt jeg forstod det, er det jo væsentligt et skatteproblem, der vel skal løses i andre relationer.

Hr. Kai Moltke rejste spørgsmålet, om ikke kommunerne får for store beføjelser. Jeg synes ikke, man kan sige, at de erfaringer, vi har fra de gældende lejelovsbestemmelser, hvor kommunerne også under de nuværende forhold har haft beføjelse til at foretage ændringer, viser, at kommunerne har misbrugt reglerne. Tværtimod har kommunerne været meget, meget tilbageholdende, inden de har turdet gå i gang med at frigøre områder, og jeg tror ikke, der er nogen grund til at tro, at det vil gå anderledes under de nye bestemmelser. I øvrigt skal der jo ret stort flertal til, når det drejer sig om de virkelig store ændringer i de nuværende ordninger.

Når hr. Kai Moltke pegede på den 4 pct. rente i relation til fonden for grundejere, så kunne jeg jo pege på, at der i forslaget også findes en bestemmelse om, at der betales 4 pct. for varmeudlæggene; de to ting modsvarer jo sådan set hinanden, og de har vist eksisteret i loven i mange år, og i det ene tilfælde er det lejereren, der får 4 pct., i det andet tilfælde er det udlejereren.

Når hr. Rimstad hævder, at disse lovforslag bærer præg af lejerinteresser, og når hr. Niels Westerby mener, at de er for gode for grundejerne, er det måske nok udtryk for, at vi alligevel — jeg tror nu i hvert fald ikke, man får lejerne til at underskrive den udtalelse, hr. Rimstad kom med — har fundet frem til en afvejning af de to interesseområder, hvad jo også var hensigten med forliget.

Det er klart, som hr. Niels Westerby fremhæver, at vi ikke kan være sikre på, at vi har løst disse problemer, og vi kender ikke udviklingen i byggeomkostningerne i de kommende år. Men jeg har stadig væk endnu et håb om og en tro på, at vi ad de veje, vi søger at løse vore byggeproblemer på i de kommende år, og hvor vi allerede er i gang, idet vi gennem en rationalisering søger at nå frem til denne billiggørelse, skulle nå dertil, at vi på dette som på en række andre områder på et eller andet tidspunkt producerer så rationelt; at vi når frem til en mindre enhedspris i produktionsleddet. Jeg vil i hvert fald endnu have lov at håbe på, at det sker i løbet af den periode, vi går i møde.

Man har her under forhandlingen været inde på, hvor hurtigt disse lovforslag skulle

[Boligministeren.]

færdiggøres. Det er klart, at de er fremsat i overensstemmelse med aftalen om, at det skulle ske så hurtigt som muligt og i det omfang, det var muligt, i denne folketings-samling. Der skal ikke fra boligministeriets side mangle medarbejde og vilje til at skaffe de oplysninger, der skal til under udvalgs-arbejdet; men jeg må mene, at det må overlades til folketingsudvalget og folketinget som sådant at afveje de to hensyn, der må ligge i denne sag: dels i den tid, der er til at nå til en grundig behandling af lovforslagene, og dels ønsket om at få lovforslagene gennemført så hurtigt som muligt.

Niels Westerby: Jeg har først et par bemærkninger til den højtærede boligminister, der søgte trøst i det forhold, at hr. Rimstad og jeg vurderede forholdene forskelligt, idet hr. Rimstad mente, at lovforslagene var præget af lejerinteresser, og jeg sagde, at man havde været for god ved grundejerne ved udformningen af lovforslagene; derfor mente boligministeren, at så lå han midt imellem. Jeg tror snarere, den højtærede boligminister må ræsonnere på det grundlag, at hr. Rimstad vurderer forkert; derfor er der altså ikke en mellemproportional i forholdet, således som boligministeren forsøgte at fremstille det.

Dernæst sagde den højtærede boligminister, at han havde tro på og håb om, at det ville udvikle sig sådan, at lejen i nybyggeriet ikke ville blive så høj, og der ikke stadig ville blive tale om stigninger i en kommende årrække.

En af de ting, jeg har bebrejdet de fire forligspartier og ikke specielt boligministeren, er, at man forlader sig for meget på tro og håb og for lidt på handling. Sagen er jo den, at der ligger uendelig lidt i det forlig, som er indgået, i retning af at skabe større efterspørgsel efter obligationer for at presse renteniveauet og derigennem lejen ned i nybyggeriet. Tro og håb gør det ikke; det er kun handling, der virkelig gør det. Hvorfor skal det altid være sådan, at man bagefter prøver at rette op på det, når det er gået skævt, men ikke forlods prøver at lægge tingene rigtigt til rette?

Jeg har to bemærkninger til, den ene om sanering. Der er flere, der har svunget sig op til at sige her i dag, at de synes, sanerin-

gen er glemt i det kompleks, som behandles for tiden i det høje ting, og jeg vil da gerne ligesom alle andre sige nogle smukke ord om sanering. Men sagen er vel den, at med hensyn til sanering er man altid bagefter, fordi det er meget svært at få de fornødne bevillinger til at lave en effektiv sanering. Jeg er personlig tilbøjelig til at tro, at man nok kan klare de værste tidsler på saneringsområdet ved at lave en saneringslovgivning; men i realiteten kan man kun klare saneringsproblemet ved at sørge for, at der bliver et så stort og så tilstrækkeligt nybyggeri, at de, der sidder med saneringsmodne ejendomme, simpelt hen ikke kan få folk til at bo i dem; så skal husene nok blive revet ned og noget andet bygget op. Det må altså blive hovedsigtet med en saneringslovgivning at sætte ind på nybyggeriet i al almindelighed.

Må jeg dernæst sige til de fire forligspartier og til den højtærede boligminister, at jeg har den største skepsis med hensyn til afsnittet om kontrol med udlejning af værelser. Jeg er ikke blind for — og det er der vel ingen, der kan være — at prisen på udlejede værelser er meget høj; i mange tilfælde endda særdeles høj, og at den ofte står i et urimeligt forhold til den leje, man tager for en hel lejlighed. Men jeg tror ikke, den kontrol, boligministeren har indført, får nogen virkning. Selv om en værelselejer kan henvende sig til huslejenævnet, mens han bor der, vil der ikke være ret mange, der gør det, før de flytter bort, for enhver kan sige sig selv, at hvis lejeren af et værelse har henvendt sig til huslejenævnet for at få fastsat en anden leje, er forholdet mellem lejer og udlejer rent menneskeligt blevet ødelagt, og der er ikke ret mange, der vil sætte det på en sådan prøve.

Derimod tror jeg, at denne lovgivning kan komme til at betyde noget for værelseprisen — ikke derved, som flere har været inde på, at det, at man skal betale mere for lejligheden, betyder, at ejeren af lejligheden vil vælte mere over på lejeren af værelset, for det tror jeg ikke vil ske. Jeg tror simpelt hen, at der vil ske det, at når folk skal betale mere for lejligheden, er der flere, der vil have behov for at få andre indtægter, og derfor vil sikkert flere begynde at udleje værelser end tidligere; når udbuddet bliver større, vil prisen være

[Niels Westerby.]

tilbøjelig til at falde — navnlig hvis vi også kan få vedtaget en god kollegielov, for så kan de to ting arbejde hånd i hånd for at presse værelsepriserne ned. Men jeg tror ikke ret meget på, at de kontrolforanstaltninger, som indføres ved disse lovforslag, virker.

Rimstad: Hr. Niels Westerby sagde, at han mente, jeg havde vurderet balancen mellem husejernes og lejernes interesser forkert. Jeg vil dertil sige, at for det første nævnte jeg mine begrundelser for den vurdering, jeg afgav; en tilsvarende begrundelse fandtes, så vidt jeg kunne høre, ikke hos hr. Niels Westerby. Men jeg vil også sige, at en vurdering jo er afhængig af den baggrund, man vurderer på, og den baggrund, jeg vurderede denne balance på, er den baggrund, der hedder: hvad er mit og hvad er dit. Det er altså grundlovens ejendomsparagraf, det drejer sig om. Hvis man har en meget eksakt mening om, hvordan ejendomsparagraffen skal fortolkes, må man komme til min vurdering. Hvis man derimod har en mere tilsløret opfattelse af, hvad ejendomsbegrebet betyder, kan man komme til et hvilket som helst resultat. Det viser jo også hr. Niels Westerbys indstilling til sagen.

Boligministeren (Kaj Andresen): Hvad angår udviklingen med priser på boliger i den kommende tid, er det klart, at der, som hr. Niels Westerby var inde på, er to væsentlige faktorer. Den ene er renten, den anden selve byggeomkostningerne. Nu forstod jeg i første omgang, at det var byggeomkostninger, hr. Niels Westerby talte om, men det er da klart, at også renten spiller en væsentlig rolle.

Jeg er dog ikke enig med hr. Niels Westerby i, at der i boligforliget overhovedet intet gøres for at påvirke renteniveauet og hjælpe på finansieringen af nybyggeriet. Der skabes over boligforliget i hvert fald to fonde. Hr. Niels Westerby kritiserede, at beløbene i de første år var små — det er klart, at det i begyndelsen vil være begrænset — men erkendte dog, at det over en længere årrække var ret anselige beløb, der tilførtes kapitalmarkedet. Hertil kommer, at hr. Niels Westerby jo slet ikke var inde på

beløbene i landsbyggefonden, der til sin tid skal bygges. Der bliver altså tale om to steder, hvor kapitalmarkedet tilføres midler i de kommende år.

Derudover vil jeg gerne understrege, at det jo også igennem en rationel byggeproces, gennem den langtidspanlægning, vi er i gang med, skulle være muligt at få de egentlige byggeomkostninger ned. Den samlede sum af de to faktorer burde kunne medføre, at vi når frem til et lavere byggeomkostningsniveau.

Må jeg endelig angående kontrol med værelserne sige, at det nye jo netop ikke er, at lejerens skal gå hen og bede om at få godkendt sin leje. Udlejerens har derimod pligt til, når han udlejer værelset, at få lejen godkendt af huslejenævnet. Jeg tror derfor, at reglerne alligevel vil få nogen virkning, selv om jeg er helt enig i, at det bedste ville være, hvis et udvidet kollegiebyggeri sammen med et yderligere antal ledige værelser kunne bevirke, at tilbuddet blev så stort, at man ad den vej fik den rigtige pris.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Thestrup): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslagene henvises til det af tinget den 20. april dette år nedsatte udvalg angående forslag til lov om lejevurdering. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om lejevurdering har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ejerlejligheder har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om Danmarks Statistik har afgivet betænkning

[Anden næstformand.]

over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om Danmarks Biblioteksskole har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om handel med brugte genstande samt pantelånervirksomhed har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Finansudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1965 — 31. marts 1966. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i bogføringsloven har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen, forslag til lov om ændring i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. og forslag til lov om ændring i lov om statstilskud til Københavns kommunale skolevæsen har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Poul Møller har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren give tilsagn om ikke at træffe nogen beslutning vedrørende udvidelse af Københavns lufthavn i Kastrup, forinden tinget har fået lejlighed til at drøfte sagen på grundlag af den tidligere af ministeren lovede redegørelse?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget Axel Kristensen har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren oplyse, hvor langt fremme man er med de bestræbelser for at begrænse ekspropriationerne i St. Magleby, som ministeren omtalte i folketinget den 9. februar, sp. 3361 i Folketingstidende, og vil ministeren forklare, hvorfor man ikke vil placere den eventuelle nye startbane i det næsten ubebyggede område nord for St. Magleby, men netop således, at den udsletter $\frac{2}{3}$ af byen?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget Thestrup har meddelt mig, at han ønsker til fiskeriministerens at stille følgende spørgsmål:

„Af hvilken grund er Nordsøkonventionens bevisregler angående ulovligt fiskeri ikke gennemført i vor lovgivning (saltvandsfiskeriloven), og stiller vi ikke derved vore fiskere ugunstigere end fremmede fiskere?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget Astrid Skjoldbo har meddelt mig, at hun ønsker til boligministerens at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren oplyse, hvorvidt den nuværende boliglov eller det nu fremsatte lovforslag giver en husejer hjemmel til at opsiges en lejer, der modtager børn i godkendt privat dagpleje?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 24. maj, kl. 14 med følgende dagsorden:

1) Tredje behandling af:

Forslag til lov om bygningsfredning.

[Anden næstformand.]

2) Tredje behandling af:

Forslag til lov om tatovering.

3) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændringer i søloven.

4) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om måling af skibe.

5) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om Danmarks erhvervsfond.

6) Anden behandling af:

Forslag til lov om lejevurdering.

7) Anden behandling af:

Forslag til lov om ejerlejligheder.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviser anden næstformand til den omdelte ugeplan.

Medet hævet kl. 16⁴⁵.

106. møde.

Tirsdag den 24. maj kl. 14.

Formanden: Efter afslutningen af det besøg, som en delegation fra den rumænske nationalforsamling efter folketingets indbydelse har aflagt i Danmark i tiden 13.-23. maj, har jeg fra nationalforsamlingens og delegationens formand, hr. Stefan Voitec,

modtaget et telegram ved afrejsen, hvori han bringer delegationens hjerteligste tak og bedste ønsker.

Udvalget angående forslag til lov om støtte til tilvejebringelse af kollegier har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om licitation m. v. har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Statsrevisorerne har afgivet tillægsbetænkninger (I og II) over statsregnskabet for finansåret 1964-65. Eksemplarer er omdelt.

Det i henhold til folketingsbeslutning af 2. juni 1965 om undersøgelse af inflationskilderne nedsatte sagkyndige udvalg har afgivet en betænkning over inflationens årsager. Betænkningen er tilstillet folketingets medlemmer.

I skrivelse af 20. d. m. meddeler økonomiministeren, at han ønsker, så vidt muligt i tingets møde i dag, at give en redegørelse for den af et udvalg afgivne betænkning om inflationens årsager.

I henhold til lov om revisionen af statsregnskabet, jfr. beslutning af folketinget om valget af statsrevisorer og disses virksomhed, vil der være at foretage valg af 4 statsrevisorer og 4 stedfortrædere for regnskabsårene fra 1965-66 til 1968-69.

I skrivelse af 23. d. m. anmoder økonomiministeren om, at der må blive valgt 5 medlemmer og 5 stedfortrædere til lønningrådet for et tidsrum af 4 år fra den 1. juli 1966 at regne.

Medlem af folketinget, Vivike har meddelt mig, at han ønsker til økonomiministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren meddele noget om handlingerne med børne-, ungdoms- og åndssvægeforsorgens personaleorganisationer?“